

FOLKEHØGSKOLERÅDET

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo 14. oktober 2015

Høringsinnspill til NOU 2015:8 Fremtidens skole

Folkehøgskolerådet ser mye positivt i Ludvigsenutvalgets utredning *Fremtidens skole* i sin helhet, og håper Kunnskapsdepartementet vil legge til rette for gode prosesser for implementering der eierskapet utvikles innenfra hos elever, lærere og skoleeiere.

Folkehøgskolerådet er et skolepolitisk samarbeidsorgan for de norske folkehøgskolene og folkehøgskolebevegelsen, og representerer alle de 78 folkehøgskolene i Norge.

Folkehøgskolen møter ungdommer som har vært gjennom grunn- og videregående skole og vi ser at mange elever mangler kunnskap, kompetanse og ferdigheter om bærekraftig utvikling og global forståelse. Vi opplever også at læringsgleden er svekket hos noen, og ser et behov for økt mestringsfølelse og sosial og emosjonell kompetanse.

I dette høringsinnspillet vil vi legge vekt på to hovedområder:

1. Hvorvidt utredningen sees i et globalt og bærekraftig perspektiv.
2. Utvalgets utredning på kompetanse og ferdigheter.

Under følger en kort oppsummering av disse to hovedområdene, dernest mer utdypende innspill og konkrete endringsforslag på hvert hovedområde.

1. Bærekraftig utvikling og globalt perspektiv: Oppsummerte innspill

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, samtidig som man gir fremtidige generasjoner muligheter til å dekke sine. For å oppnå en slik utvikling må menneskene være i stand til å se sammenhengen mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold, og i vareta disse. Det er derfor viktig med økt fokus på bærekraftige liv og det hele mennesket, når temaet bærekraftig utvikling settes på timeplanen. Vi mener generelt at det må fokuseres mer på det bærekraftige mennesket i framtidens skole, i tillegg til fokus på det sosiale/samfunn/miljø og økonomi.

1.1. Det er positivt at bærekraftig utvikling og globalt perspektiv er inkludert i utredningen, men begge perspektivene bør styrkes gjennomgående og reflekteres bedre i hele utredningen.

- 1.2. Sentrale trekk i samfunnsutvikling – er det globale perspektivet tydelig nok? (kap. 2.2.2)
- a. «Norge i verden» bør inn på lik linje som «Verden i Norge».

FOLKEHØGSKOLERÅDET

- b. Bærekraftig utvikling, sett i et globalt perspektiv, bør reflekteres bedre i hele kapitelet. Her må også samfunnsutviklingen ses på alle geografiske nivåer; lokalt, nasjonalt og globalt – og sammenhengen mellom disse.

1.3. Vi støtter valg av de tre flerfaglige temaene (kap. 3.2.3), men alle tre må styrkes og vektlegges på lik linje med de fire kompetanseområdene. Alle de tre flerfaglige temaene er viktige å se i et globalt og bærekraftig perspektiv, både på individ og samfunnsnivå – lokalt, nasjonalt og globalt.

- a) Bærekraftig utvikling: Det er viktig med et hovedfokus på menneskets bærekraft. Økonomiske og sosiale forhold bør styrkes, og sees i sammenheng med miljø og klima.
- b) Det flerkulturelle samfunnet: Norge i verden bør inkluderes, og migrasjon bør forstås i lys av komplekse globale problemstillinger.
- c) Folkehelse og livsmestring: Her bør fokus på forbruk og økonomi styrkes og ses i sammenheng med individ og myndiggjøring, samt bærekraftige liv.

2. Kompetanse og ferdigheter: Oppsummerte innspill

2.1. Det er positivt at begrepet kompetanse defineres til å omfatte både kognitiv, praktisk, sosial og emosjonell læring og utvikling, inkludert holdninger, verdier og etiske vurderinger (boks 2.1.), men vi mener at vektleggingen av sosial og emosjonell kompetanse – innbefattet også lek - bør styrkes ytterligere i hele utredningen og implementeres i læreplanen.

2.2. De fire kompetanseområdene (kap. 2.2.5) er et godt utgangspunkt for kompetanser og ferdigheter i skolen de neste 20-30 årene. Her blir det viktig at elevene øver på de sosiale og emosjonell kompetansene på lik linje med øving i fagspesifikk kompetanse.

2.3. De tre flerfaglige temaene (kap 3.2.3) bør styrkes på lik linje med de fire kompetanseområdene, her er det avgjørende at øving i sosial og emosjonell kompetanse blir sentralt for å legge til rette for god samhandling og økt livsmestring.

3. Bærekraftig utvikling og globalt perspektiv: Utdypende høringsinnspill og konkrete endringsforslag

Dekningen av sentrale trekk ved samfunnsendringen: Er det globale perspektivet tydelig nok? (kap. 2.2.2)

Et av trekkene utredningen peker på ved samfunnsutviklingen er globalisering, sett i lys av økt individualisering. Det er positivt at utredningen peker på hvordan verden påvirker Norge, men vi trenger også økt forståelse av hvordan Norge påvirker verden. Hvilke konsekvenser får våre levekår, forbruksmønster, internasjonal arbeidsdeling, produksjonsmønster og handlinger for mennesker i andre land? Norge i verden er ikke minst også viktig perspektiv å ha i forhold til det flerfaglige temaet *Det flerkulturelle samfunnet*. Globale hovedutfordringer er beskrevet i et eget kapittel i delutredningen (2014), som vi skulle ønske også hadde fått like stor vektlegging i hovedutredningen. I vurdering av samfunnsutviklingen er det naturlig å integrere et økt globalt perspektiv og bærekraft på alle nivåer.

FOLKEHØGSKOLERÅDET

Flerfaglige temaer (kap. 3.2.3)

Vi støtter valget av de tre flerfaglige temaene som skal være tverrgående og integreres på tvers av fag. Alle de tre flerfaglige temaene er viktig å se i et globalt og i et bærekraftig perspektiv, både på individ og samfunnsnivå – lokalt og globalt. I utredningen vies disse begrenset oppmerksomhet sammenlignet med de fire kompetanseområdene. De flerfaglige temaene bør styrkes og vektlegges på lik linje med kompetanseområdene, og slik sett reflekteres bedre i hele utredningen

Utdanning for bærekraftig utvikling

Vi vil understreke at det er positivt at utvalget har vektlagt bærekraftig utvikling som en av tre flerfaglige temaer. Dette er i tråd med FNs nye bærekraftsmål, og håper KD vil se dette i sammenheng med FNs mål 4.7 som gjelder utdanning for bærekraftig utvikling:

Goal 4.7 "by 2030 ensure all learners acquire knowledge and skills needed to promote sustainable development, including among others through education for sustainable development and sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promotion of a culture of peace and non-violence, global citizenship, and appreciation of cultural diversity and of culture's contribution to sustainable development"

Vi tror at ved å få inn bærekraftig utvikling som et flerfaglig tema, på tvers av fag, så vil elevene i større grad kunne få en mer helhetlig forståelse av verden.

Sosiale og økonomiske forhold i bærekraftig utvikling bør styrkes og sees i sammenheng med miljø

Det er verdt å merke seg at i henhold til OECD hviler bærekraftig utvikling på tre grunnpillarer: Samfunn, økonomi og miljø. Kjernen i bærekraftig utvikling er nødvendigheten av at alle tre grunnpillarene behandles samtidig. *"Det finnes en innbyrdes vekselvirkning mellom økonomiske, samfunnsmessige og miljømessige sider ved enhver handling. Tar man ikke hensyn til alle tre sider, vil ikke resultatet være bærekraftig."* (OECD 2008).

Dekningen av utdanning for bærekraftig utvikling i Ludvigsenutvalgets NOU har et eget kapittel 3.2.3 (s. 49-50.) Her er overskriften "Bærekraftig utvikling, klima og miljø". Tittelen blir noe misvisende i forhold til hvordan FN bruker begrepene, og i NOUen kan man få inntrykk av at klima og miljø vektlegges i større grad enn det som gjelder økonomi og samfunn. Bærekraftig utvikling handler om å se alle disse elementene i sammenheng, og å kunne se hvordan de ulike nivåene henger sammen: individuelt, lokalt, nasjonalt og globalt. Her er det viktig å løfte frem det bærekraftige mennesket, med fokus på helse, livsmestring, egenutvikling, bevisstgjøring omkring individets rolle i samfunnet og verden, samt hvordan vår levemåte er med på å påvirke andres og egne liv. Samfunnsdimensjonen ved bærekraftig utvikling bør også tydeliggjøres ved å inkludere de medmenneskelige og sosiale aspektene som ikke-voldelig samhandling, respekt for menneskerettigheter, likeverd og fred, fattigdomsproblematikk og skjev ressursfordeling.

Konkrete endringsforslag:

- Som et av tre flerfaglige emner bør utdanning for bærekraftig utvikling reflekteres mer gjennomgående i hele NOUen. Bærekraft bør være en overordnet målsetting ved hele skolesystemet. For å kunne se dette tverrfaglig bør temaene tas opp i alle fag, og ikke bare

FOLKEHØGSKOLERÅDET

samfunnsfag og naturfag. Lærerens frihet bør i varetas, men det bør være tydeligere føringer på hvordan disse flerfaglige temaene kan tas opp i de spesifikke fagene. I utredningen foreslås det at flerfaglige tema tas inn i spesifikke fag «der det er naturlig». Dette mener vi er en for svak formulering, og at de flerfaglige temaene skal integreres i alle fag. I implementeringen av disse flerfaglige temaene må de tydeliggjøres i hvert fags kompetansemål, på overordnet nivå, slik at de gjennomsyrrer alle fag. Her blir det viktig at lærerne får tydelig veiledning og at etterutdanning på de flerfaglige temaene tilbys. I tillegg bør utdanning for bærekraftig utvikling integreres på de ulike lærerutdanningene, så vel som i retningslinjene for lærerutdanningene.

- Både samfunnsdimensjonen og økonomi i begrepet bærekraftig utvikling bør styrkes, slik at alle de tre pilarene: samfunn, økonomi og miljø reflekteres. Begrepsbruken i overskriften bør derfor endres til **bærekraftig utvikling** (og ikke "Bærekraftig utvikling, klima og miljø"). Samtidig bør også samfunnsdimensjonen komme tydeligere frem på side 50, på lik linje med klima og miljø. Her er det også viktig å løfte frem det bærekraftige mennesket, med fokus på helse, livsmestring, egenutvikling, bevisstgjøring omkring individets rolle i samfunnet og verden, samt hvordan vår levemåte er med på å påvirke andres og egne liv.
- Det er positivt at utredningen peker på hvordan verden påvirker Norge, men vi trenger også økt forståelse av hvordan Norge påvirker verden. Det gjelder særlig for kapittel 2.2.2. «Sentrale trekk ved samfunnsutviklingen» og 3.2.3. «Det flerkulturelle samfunnet».

4. Sosial kompetanse og ferdigheter: Utdypende høringsinnspill og konkrete endringsforslag

Behov for høy sosial og emosjonell kompetanse, både i arbeids- og samfunnsliv

Ludvigsenutvalget har i sin utredning tatt utgangspunkt i hvilke kompetanser og ferdigheter elevene vil ha behov for å lære i skolen i et perspektiv på 20-30 år. Utvalget foreslår en satsning på fire kompetanseområder, og vi mener at dette gir et godt grunnlag, men at sosial og emosjonell kompetanse må vektlegges ytterligere, også i lærerplanen. Mari Rege, medlem av Ludvigsenutvalget, argumenterer for at kunnskap ikke er nok, og viser til en studie om ensidig satsning på kunnskap i matematikk (Dagens Næringsliv, 25. september 2015). Folkehøgskolen har også studier som viser at unge har et behov for egenutvikling, økt sosial og emosjonell læring (Tiller 2014), og for å få et godt velfungerende samfunn må unge i økende grad få øve på sosiale og emosjonelle ferdigheter.

Verdsettende læringsmøter

Erfaringer fra folkehøgskolen viser at en av nøklene til god læring er verdsetting. «Verdsettende læringsmøter oppleves som meningsfylt og nyttig, og som berører hele kroppen – både kognitivt, emosjonelt og ferdighetsmessig» (Tiller 2014). En av utfordringene i dag er at et høyt antall unge ikke fullfører videregående opplæring på normert tid. Forskning viser at når de unge ikke lenger finner mening i skolehverdagen, kan frustrasjonen vende seg mot kunnskapen og læringen (Tiller 2015). Vi mener derfor at sosial og emosjonell kompetanse bør få enda større plass i fremtidens skole, enn hva den har i dag. Skolen må gi rom for å finne elevenes indre læringsmotivasjon, da «genuin læring bæres og næres av den indre motivasjonen, og verdsettingen står i nært slektskap med denne» (ibid).

FOLKEHØGSKOLERÅDET

Livsmestring og livskunnskap

Om elevene ikke har et godt liv, har de heller ikke gode forutsetninger for å lære. Bærekraftige liv, der hele mennesket ivaretas, mener vi er avgjørende for trivsel og læring i skolen. Det er positivt at folkehelse og livsmestring er et av de tre flerfaglige temaene som skal integreres i alle fag, men vi ønsker at flere aspekter skal komme tidligere frem, som mestring, psykisk helse, livsstil og forbruk, samt det å leve i fellesskap med andre. Slik det står i utredningen i dag er det lagt mest fokus på bevegelseskompetanse og utfordringer knyttet til overvekt og psykisk helse. Dette er viktige tema, men her bør det være økt fokus på mestring i hverdagen og myndiggjøring av elevene, samt hvilke konsekvenser vår levemåte har for oss selv og andre.

Konkrete endringsforslag:

- Det er positivt at begrepet kompetanse defineres til å omfatte både kognitiv, praktisk, sosial og emosjonell læring og utvikling, inkludert holdninger, verdier og etiske vurderinger (boks 2.1.), men vi mener at vektleggingen av sosial og emosjonell kompetanse bør styrkes ytterligere i hele utredningen.
- Under de fire kompetanseområdene (kap 2.2.5) bør punkt 2.4 «Å kunne lære» også inkludere verdsettende læringsmøter som gir anerkjennelse og trygghet hos eleven – som igjen kan bidra til å øke læringsleden.
- De tre flerfaglige temaene (kap 3.2.3) bør styrkes på lik linje med de fire kompetanseområdene, her er det avgjørende at øving i sosial og emosjonell kompetanse blir sentralt for å legge til rette for god samhandling og økt livsmestring. Lærerens frihet bør ivaretas, og det bør være tydeligere føringer på hvordan disse flerfaglige temaene kan tas opp i de spesifikke fagene. I utredningen foreslås det at flerfaglige tema tas inn i spesifikke fag «der det er naturlig». Dette mener vi er en for svak formulering, og at de flerfaglige temaene skal integreres i alle fag. I implementeringen av disse flerfaglige temaene må de tydeliggjøres i hvert fags kompetansemål, på overordnet nivå, slik at de gjennomsyrrer alle fag. Her blir det viktig at lærerne får tydelig veiledning og at etterutdanning på de flerfaglige temaene tilbys, og integreres på de ulike lærerutdanningene.

Med hilsen for Folkehøgskolerådet

Edgar Fredriksen /s/
Leder

Odd Arild Netland /s/
sekretær